

## ADRAN 5.

### GWLAD Y BASG

---

## ADRAN 5. GWLAD Y BASG

Mae Gwlad y Basg yn cynnwys saith rhanbarth; tri yn Ffrainc a phedwar yn Sbaen. O'r pedwar yn Sbaen, mae Bizkaia, Gipuzkoa ac Araba yn ffurfio cymuned ymreolaethol y Basgiaid, lle mae'r Fasgeg yn iaith swyddogol ar y cyd, ond siaredir Basgeg yn Navarra hefyd. At ddiben yr ymchwil hwn, mae 'Gwlad y Basg' yn cyfeirio'n bennaf at y gymuned ymreolaethol yn Sbaen. O ran y Fasgeg yn Sbaen, mae 33.9% o boblogaeth cymuned ymreolaethol Gwlad y Basg yn siarad Basgeg (van Dongera, van der Meer a Sterk, 2017: 53) ac oddeutu 10% o boblogaeth Navarra.

### i. Cyd-destun yr addysg ac arbenigedd yr athrawon

Yng Ngwlad y Basg, gall disgyblion ddechrau'r ysgol yn 3 blwydd oed a gorffen yn 18 mlwydd oed. Mae addysg yn orfodol rhwng 6 a 16 oed. Mae'r rhai sy'n ymadael â'r ysgol yn 16 oed yn mynd â thystysgrif ganddynt sy'n rhestru'r cyrsiau (nid yr arholiadau) y maent wedi 'llwyddo' ynddynt. Ni nodir unrhyw farciau. Ni sefir unrhyw arholiadau allanol.

Mae ysgolion wedi'u dosbarthu'n ysgolion model A, model B a model D yn ôl iaith yr addysgu.

- Yn yr ysgolion model A, mae'r addysg drwy gyfrwng y Sbaeneg yn llwyr. Addysgir Basgeg am 3 awr yr wythnos, lle (yn ôl rhai) bernir bod y trosglwyddo iaith yn anfoddhaol.
- Yn yr ysgolion model B, yn ogystal â chael addysg mewn Basgeg fel pwnc, addysgir rhwng 30% a 40% o'r cwricwlwm drwy gyfrwng y Fasgeg.
- Yn yr ysgolion model D, mae'r addysg drwy gyfrwng y Fasgeg yn gyfan gwbl gyda Sbaeneg yn cael ei haddysgu fel pwnc gorfodol.

Dylid nodi ei bod hi'n ymddangos bod yr ysgolion model A yn mynd yn llai poblogaidd wrth i fwy a mwy o rieni a disgyblion ddewis ysgolion model B ac yn enwedig ysgolion model D lle mae Basgeg yn fwy amlwg ac felly lle mae'r trosglwyddo iaith yn fwy llwyddiannus.<sup>11</sup>

Gall myfyrwyr aros yn yr ysgol tan y byddant yn 18 oed, a gallant astudio am yr hyn a elwir yn gyffredinol yn dystysgrif *Selectividad*, sef arholiad mynediad y prifysgolion. Mae dwy ran iddi, y rhan 'gyffredin' gyda phynciau 'craidd' (sy'n cynnwys elfen Fasgeg), a'r rhan 'benodol' lle gall myfyrwyr ddewis o amrywiaeth o bynciau penodol. Cyfleuir y marciau terfynol am bob rhan fel un sgôr wedi'i gyfuno, yn seiliedig ar gyfartaledd y sgoriau a gyflawnwyd ar raddfa o 0–10. Er mwyn i fyfyrwr gael ei dderbyn i brifysgol, mae'r marciau wedi'u pwysoli, rhoddir 60% i'r elfennau pwnc-penodol a 40% i'r rhan gyffredinol, a rhoddir ystyriaeth bellach i farciau'r pynciau sy'n gysylltiedig â'r cwrs prifysgol o dan sylw.

Ar ddechrau'r 1980au, sefydlodd Llywodraeth Gwlad y Basg amrywiaeth o gyrsiau Basgeg dwys i athrawon a oedd wrthi'n addysgu. Roedd y rhain yn amrywio o gyrsiau amser llawn i gyrsiau rhan amser. Wrth iddo ysgrifennu ei astudiaeth, *Language Policy for Basque Education*, roedd hi'n bosibl i Nicholas Gardner yn 2002 ddweud y gallai athrawon gael eu rhyddhau ar gyflog llawn am gyfnod o hyd at dair blynedd. Er nad yw hyn yn wir bellach, mae athrawon yn dal i allu mynychu cyrsiau diweddar Basgeg sy'n para tair i bedair wythnos a gynigir gan *IRALE* (Irakasleen Euskarazko Pretakuntza Zerbitzua, yr asiantaeth i hyrwyddo llythrennedd athrawon a chymhwysedd Basgeg). Ar ôl hwnnw maent yn parhau am ddau fis arall yn paratoi deunydd addysgu (van Dongera, van der

<sup>11</sup>I gael rhagor o wybodaeth gweler [http://www.eustat.eus/elementos/ele0008400/not0008480\\_c.html#axzz2gUMIAdfU](http://www.eustat.eus/elementos/ele0008400/not0008480_c.html#axzz2gUMIAdfU)

Meer a Sterk, 2017: 30). Mae lefel y cymhwysedd Basgeg sy'n ofynnol gan athrawon yn dibynnu ar y swydd ac mae'n amrywio o'r cynradd i'r uwchradd. Mae disgrifiadau swydd, fel mater o drefn, yn cynnwys y proffil iaith sydd ei angen. O edrych yn sydyn ar y swyddi gwag yn y blynyddoedd diweddar, y gofyniad mwyaf cyffredin fu'r *Perfil Lingüístico 2* (cyf: 'Proffil iaith 2'; gweler iii isod); mae pob swydd wag yn gofyn o leiaf am y *Perfil Lingüístico 1* (cyf: 'Proffil iaith 1'; gweler iii isod). Y cymhwyster safon aur yw'r EGA (gweler iii isod). Noder bod y *Perfiles Lingüísticos 1* a *2* i'r proffesiwn addysgu o safon uwch na'r rhai arferol (gweler iii isod a Thabl 2).

## **ii. Addysgu a dysgu ieithoedd, ymagweddau a dulliau**

Yn gyffredinol yn y gwersi iaith ar lefel uwchradd, mae'r addysgu'n gogwyddo at ramadeg a llenyddiaeth. Mae Sbaeneg ar lefel *Selectividad* yn rhoi pwyslais ar wneud sylwadau ar destunau a'u dadansoddi gyda pheth gwerthfawrogi a dadansoddi testunau llenyddol.

Fodd bynnag, datblygiad diddorol o ran addysgu ieithoedd yng Ngwlad y Basg yw'r gefnogaeth gynyddol a roddir i ddull CLIL. Mae ysgolion *Ikastola* model D wedi ei fabwysiadu'n frwd er mwyn rhoi rhuglder mewn trydedd iaith i ddisgyblion.<sup>12</sup> Gwelwyd ei fod yn arwain at ganlyniadau cadarnhaol o ran cynhyrchu siaradwyr tairieithog, sef Basgeg, Sbaeneg a Saesneg.

Mae prosiect CLIL yn yr ysgolion model D *Ikastola* yn system sydd wedi'i chynllunio'n ofalus. Mae'r goblygiadau o ran amserlennu, hyfforddiant ac adnoddau dosbarth wedi'u hystyried a'u cymhwyso i raddau amrywiol o'r grwpiau blwyddyn ieuengaf i'r hynaf, yn bennaf er mwyn cynyddu cymhwysedd disgyblion yn Saesneg. Addysgir Saesneg iddynt fel pwnc, ond maent yn cael mwy o gyswllt â'r Saesneg drwy amrywiaeth o bynciau a addysgir drwy gyfrwng y Saesneg. Cyflogir tîm o addysgwyr neilltuo i ddatblygu deunyddiau i roi cymorth i athrawon ac ysgolion fel bod dull CLIL yn bosibl. Fel sy'n wir am fodel y Ffindir (gweler Adran 6ii isod), ystyrir diddordebau unigol disgyblion wrth ddatblygu cynnwys ar gyfer dysgu iaith.

Er nad oes elfen lafar i'r arholiad allanol Saesneg (mae'n debyg fod hyn oherwydd ystyriaethau ymarferol a chyllidol), mae'r dull CLIL gyda Saesneg yn yr ysgolion model D yn sicrhau bod disgyblion yn cael digon o ymarfer (ac felly digon o hyder) wrth siarad Saesneg.

D.S. Hefyd addysgir Sbaeneg fel pwnc i ddisgyblion yn ysgolion model D *Ikastola*, nid yw hyn yn rhan o ddull CLIL gan y credir bod disgyblion yn cael digon o gyswllt â'r Sbaeneg oherwydd mai drwy'r iaith honno mae cymaint o fywydau allgyrsiol y disgyblion.

Er mai cyfrifoldeb ysgolion yn y system addysg orfodol yw addysgu Basgeg i rai o dan 16 oed, gall rhai dros 16 oed ac oedolion gael mynediad at hyfforddiant Basgeg drwy ysgolion Basgeg y llywodraeth, y *Euskaltegiak*, sy'n arwain at gynnydd drwy'r *Perfiles Lingüísticos* (gweler iii isod). Y *Helduen Alfabetatze eta Berreuskalduntzerako Erakundea*, (HABE, cyf: Mudiad dros Lythrennedd ac 'Ail-fasgegoli' Oedolion) yw'r corff sy'n gyfrifol am hyn. Mae ganddo rwydwaith o 44 *euskaltegis* trefol, wedi'u rhedeg gan y cynghorau lleol. Yn ogystal â'r rhain, mae 'ysgolion iaith swyddogol' sy'n gysylltiedig â'r Adranau Addysg (14 yng Ngwlad y Basg Ymreolaethol ac 1 yn Navarra). Mae'r ddau fath hyn o ysgolion yn 'cynnig opsiynau dysgu yn y dosbarth a hunandysgu'.<sup>13</sup>

<sup>12</sup> I gael rhagor o wybodaeth, gweler: <http://www.ikastola.eus/>.

<sup>13</sup> Etxepare. Dim dyddiad. Learn Basque [ONLINE] Ar gael ar: <http://www.etxepare.eus/en/learn-basque>. [Cyrchwyd ym mis Awst 2017].

Mae cwricwlwm y *Euskaltegiak* yn canolbwyntio ar gymhwysedd cyfathrebol; mae'n tanlinellu rôl y siaradwr (y dysgwr iaith yn yr achos hwn) fel cyfrwng cymdeithasol a rôl iaith fel adnodd dynamig. Y berthynas rhwng y testun (yr iaith a gynhyrchir/sydd ei hangen) a'r 'cyd-destun' (yr amgylchiadau lle cynhyrchir yr iaith/le mae ei hangen) sy'n gyrru'r gwersi. Cydnabyddir ei bod hi'n amhosibl cwrddu pob testun a chyd-destun posibl a dichonadwy mewn unrhyw ystafell ddosbarth, felly disgrifir mai'r nod yw creu siaradwyr annibynnol sydd â strategaethau i'w galluogi i gyfathrebu yn yr iaith newydd. Cyflwynir y cwricwlwm drwy gyfryngau cymysg, gan gynnwys wyneb yn wyneb, addysgu rhyngweithiol yn yr ystafell ddosbarth, arweiniad drwy lyfrau cwrs a dysgu annibynnol.<sup>14</sup> Mae'n cydreddeg yn agos â CEFR, gyda lefel 1 yn cyfateb i B1 CEFR, lefel 2 i B2 CEFR, lefel 3 i C1 CEFR a lefel 4 i C2 CEFR. Mae Tabl 11 yn Atodiad 9 yn nodi'r oriau dysgu (o dan arweiniad ac annibynnol) a awgrymir i bob lefel.

Asesir pob lefel yn ôl cymhwysedd o ran datblygiad digonol a chywir y weithred gyfathrebol; bydd hyn yn cynnwys: dealltwriaeth; cywair; cydlynu syniadau; sgiliau trefniadol; cysylltu a chydlynu wrth sgwrsio; patrymau pwyslais a goslef mewn iaith; gramadeg; geirfa; atalnodi a sillafu.<sup>15</sup>

### **iii. Asesu ieithoedd**

#### Selectividad

- nid yw'r arholiad iaith Sbaeneg sy'n rhan o'r *Selectividad* yn cyfateb yn swyddogol i unrhyw raddfa gynnydd fel CEFR.
- gellir cymharu'r arholiad Basgeg ar lefel *Selectividad* â lefel B2 CEFR ac mae'n asesu sgiliau 'darllen' ac 'ysgrifennu' ond dim sgiliau llafar/gwrando.
- nid yw'r arholiad Saesneg ar lefel *Selectividad* yn cynnwys sgiliau llafar/gwrando chwaith ac nid oes unrhyw radd CEFR wedi'i phriodoli iddo.

#### Perfiles Lingüísticos (PL): cyfres o arholiadau 'Proffiliau iaith'

Y tu allan i'r system yn yr ysgolion, cynigir cyfres gyfochrog o arholiadau iaith Basgeg i holl ddinasyddion gwlad y Basg. Gelwir y rhain yn *Perfiles Lingüísticos* (PL) y gellir, fel yr eglurwyd eisoes, eu cyfieithu fel 'Proffiliau iaith' ac fe'u rhedir gan y 'rhanbarth dinesig' (sy'n cyfateb i'r cyngor tref neu'r awdurdod lleol). Caiff yr arholiadau hyn eu sefyll yn wirfoddol. A siarad yn gyffredinol, mae PL1 (Proffil iaith 1) yn cyfateb i B1 CEFR, ac mae PL2 yn cyfateb i B2 CEFR. Rhoddir arian i bob rhanbarth dinesig i baratoi myfyrwyr at yr arholiadau hyn ac i'w gweinyddu. Maent yn rhedeg ar adegau penodol o'r flwyddyn (fel arfer ym mis Tachwedd a mis Mehefin) ac mae myfyrwyr yn talu ffi fach (at y cymhorthdal mawr sydd i'r cynllun) i'w sefyll.

#### Euskerra Gaitasuna Aguirre (EGA): Tystysgrif Cymhwysedd Basgeg

Fodd bynnag, yr arholiad Basgeg mwyaf arwyddocaol yw'r *Euskerra Gaitasuna Aguirre* (EGA) (Tystysgrif Cymhwysedd Basgeg). Yn wreiddiol, bwriadwyd i hwn gyrraedd lefel C2 CEFR, ond yn gyffredinol fe'i hystyrir yn nes at C1 CEFR. Y rhanbarth dinesig sy'n ei redeg ac mae ar gael i bob un o ddinasyddion Gwlad y Basg. Mae'n hanfodol cael yr EGA ar gyfer unrhyw waith proffesiynol ar lefel 'swyddog' (e.e. y gwasanaeth sifil). Ar gyfer yr arholiad hwn, chewch chi ddim mynd ymlaen i sefyll yr arholiad gwrando/llafar heb ichi fod wedi llwyddo'n gyntaf yn yr elfen darllen/ysgrifennu.

<sup>14</sup> I gael rhagor o wybodaeth, gweler: [www.habe.euskadi.eus](http://www.habe.euskadi.eus).

<sup>15</sup> Laadministracionaldia. 2017. Language Assessment. [AR-LEIN] Ar gael yn: <http://laadministracionaldia.inap.es/noticia.asp?id=1143650>. [Cyrchwyd ym mis Awst 2017].

Noder bod y *Perfil Lingüístico 4* (PL4), yn gymhwyster hyd yn oed yn uwch na'r EGA, a bod ei angen ar gyfer rhai proffesiynau (gweler isod).

#### Dilyniant

Fel yr esboniwyd eisoes, yng Ngwlad y Basg, caiff yr arholiadau sy'n gysylltiedig â'r *Perfiles Lingüísticos* eu sefyll y tu allan i'r system addysg mewn ysgolion ac maent ar gael i bob un o ddinasyddion Gwlad y Basg beth bynnag yw ei oed. Nid yw'r arholiadau eu hunain wedi'u diffinio yn ôl oed, ond yn ôl ein cyfweiliadau, nid yw myfyrwyr iau na 14 oed yn sefyll y PL1 fel arfer. Mae'r EGA yn gofyn am rywfaent o aeddfedrwydd ac fel arfer nid yw myfyrwyr iau na 18 oed yn ei sefyll.

Yn ddiddorol, gall disgybl a addysgwyd yn yr ysgolion model D (h.y. drwy gyfrwng y Fasgeg) yn y sectorau cynradd ac uwchradd hawlio'n awtomatig iddo gyrraedd cymhwysedd lefel B2 CEFR mewn Basgeg. Felly hefyd, ystyrir bod myfyriwr a addysgwyd yn y brifysgol drwy gyfrwng y Fasgeg wedi cyrraedd lefel cymhwysedd C1 CEFR. Gall myfyriwr ôl-raddedig sydd wedi ysgrifennu traethawd doethuriaeth Basgeg hawlio cymhwysedd C2 CEFR.

Fodd bynnag, ni olyga hyn nad oes rhaid i unrhyw un sy'n ymgeisio am amrywiaeth o swyddi swyddogol lwyddo yn nhystysgrif EGA. Mae angen cymhwysedd a rhuglder uwch eto ar gyfer swyddi fel meddygon a gweision sifil uchaf Sefydliad Gweinyddu Cyhoeddus Gwlad y Basg (IVAP: Instituto Vasco de la Administración Pública). Mae angen cymhwysedd C2 CEFR ar gyfer y swyddi hyn, a dyma'r lefel y mae arholiad PL4 yn ei gyrraedd.

Yng Ngwlad y Basg, nid oes arholiadau ffurfiol, gwladwriaethol ar lefel y llywodraeth ar gyfer unrhyw iaith heblaw am y Fasgeg, ac nid yw lefel ymadael cynhwysedd Sbaeneg myfyriwr ar unrhyw bwynt (*Selectividad* neu arall) yn cael ei mapio yn erbyn CEFR. Fel sydd yn Sbaen i gyd, mae llawer o brofion allanol ar gael yng Ngwlad y Basg ar gyfer Saesneg (e.e. profion Cambridge English), y mae disgyblion yn eu sefyll yn breifat. Hefyd mae ysgolion iaith swyddogol lleol, ond mae'r rhan fwyaf yn mynd drwy sianelau masnachol fel profion Cambridge English.

TABL 2. Cymhariaeth o lefelau'r EGA, y Perfiles Lingüísticos, HABE a CEFR.<sup>16</sup>

CONVALIDACIONES ENTRE TÍTULOS Y CERTIFICADOS  
DE EUSKARA CONFORME AL MARCO COMÚN EUROPEO

**MARCO COMÚN EUROPEO  
DE REFERENCIA  
PARA LAS LENGÜAS**

GOBIERNO VASCO

|                                                             |
|-------------------------------------------------------------|
| Departamento de Cultura<br><b>HABE</b>                      |
| <b>HAEI - IVAP</b>                                          |
| <b>Osakidetza</b><br>Servicio vasco de salud                |
| <b>Ertzaintza</b>                                           |
| Departamento de Educación,<br>Universidades e Investigación |
| <b>Escuelas Oficiales de Idiomas</b>                        |
| <b>Escuelas Oficiales de Idiomas</b>                        |
| Departamento de Educación<br>del Gobierno de Navarra        |
| <b>Euskaltzaindia</b>                                       |
| <b>Office Public de la<br/>Langue Basque</b>                |

|                                                                                         | B 1                                                                                   | B 2                                                                                                    | C 1                         | C 2 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|-----|
| <b>Nivel 1</b>                                                                          | <b>Nivel 2</b>                                                                        | <b>Nivel 3</b>                                                                                         | <b>Nivel 4</b>              |     |
| <b>Perfil lingüístico 1</b>                                                             | <b>Perfil lingüístico 2</b>                                                           | <b>Perfil lingüístico 3</b>                                                                            | <b>Perfil lingüístico 4</b> |     |
| <b>Perfil lingüístico 1</b>                                                             | <b>Perfil lingüístico 2</b>                                                           | <b>Perfil lingüístico 3</b>                                                                            | <b>Perfil lingüístico 4</b> |     |
|                                                                                         | <b>PL1 Ertzaintza</b>                                                                 | <b>PL2 Ertzaintza</b>                                                                                  |                             |     |
|                                                                                         | <b>PL1 Docentes<br/>HLEA</b><br>(Hezkuntzako Langileen Euskara Agria)                 | <b>Euskararen Gaitasun Agria (EGA)<br/>PL2 Docentes</b>                                                |                             |     |
| <b>Tercer curso de euskera</b><br>(Plan de Estudios Antiguo)<br><b>Nivel Intermedio</b> | <b>Cuarto curso de euskera</b><br>(Plan de Estudios Antiguo)<br><b>Nivel Avanzado</b> | <b>Certificado de aptitud o 5º curso</b><br>(Plan de Estudios Antiguo)<br><b>Nivel de Aptitud (C1)</b> |                             |     |
|                                                                                         |                                                                                       | <b>Euskararen Gaitasun Agria (EGA)</b>                                                                 |                             |     |
|                                                                                         |                                                                                       | <b>Certificado "D"</b>                                                                                 |                             |     |
|                                                                                         |                                                                                       | <b>Euskararen Gaitasun Agria (EGA)</b>                                                                 |                             |     |

**Decreto 297/2010**  
BOIPV N.º 219 - 15 de noviembre de 2010

**HADE**  
HABE, HAEI, ERTZAINTZA, OSAKIDETZA, EUSKALTZAINDIA, EUSKARA AGRIA

Entidade autonómica  
Órgano Autónomo del

**EUSKO JAURLARITZA**  
**GOBIERNO VASCO**

#### Geirfa:

Marco Común Europeo de Referencia para las lenguas: CEFR

Nivel: Lefel

Perfil Lingüístico: Proffil iaith

Docentes: Athrawon

#### iv. Nodiadau pellach

Mae'r cysyniad o ddatblygu disgyblion lluosieithog wedi cael ei gyfleu'n eglur gan *Heziberri 2020*, y cwricwlwm a'r cynllun addysgu newydd, a lansiwyd yn 2014 gan yr Adran Addysg, Polisi Iaith a Diwylliant a gaiff ei roi ar waith yn 2020.<sup>17</sup> Ei nod yw sicrhau bod disgyblion sy'n gadael addysg ffurfiol yn gallu cyfathrebu'n ddigonol ac yn effeithiol mewn Basgeg a Sbaeneg, o ran siarad ac ysgrifennu, a'u bod yn gallu cyfathrebu'n ddigonol mewn o leiaf un iaith arall mewn cyd-destunau personol, cymdeithasol ac academaidd. Mae'n cynnwys yn benodol addysgu llenyddiaeth o dan y pennawd hwn ac yn cwmpasu dealltwriaeth o ddatblygu amlieithrwydd fel proses sy'n cyfoethogi'n ddiwylliannol ac yn gymdeithasol lle mae ieithoedd yn rhyng-gysylltu. Felly'r nod yw datblygu repertoire amlieithog pob disgybl (ibid: 33–35). O ran asesu, er nad yw'r cynllun yn nodi asesu ieithoedd yn benodol, mae'r duedd gyffredinol tuag at ddull ffurfiannol yn hytrach na chrynodol, lle mae'r cymwyseddau i fod i gael eu datblygu drwy 'feedback, orientation and reflection' (ibid: 45).

Yn ôl ein cyfweleion, mae ychydig o arbrofi ar hyn o bryd gyda defnyddio mwy o dechnoleg ddigidol wrth asesu ac mae'n bosibl sefyll rhannau o'r arholiadau iaith ar-lein, ond oherwydd logisteg diogelwch (amgryptiad ac ati) ar hyn o bryd, ystyrir bod hyn yn ddewis drud.

<sup>16</sup> HABE. 2010. Convalidaciones entre los títulos y certificados que acreditan los conocimientos de Euskera y adecuación al marco común Europeo de referencia para las lenguas. [AR-LEIN] Ar gael yn: [http://www.habe.euskadi.eus/s234728/es/contenidos/informacion/tituluen\\_baliokidetza/es\\_titbalio/tituluen\\_baliokidetza.html](http://www.habe.euskadi.eus/s234728/es/contenidos/informacion/tituluen_baliokidetza/es_titbalio/tituluen_baliokidetza.html). [Cyrchwyd ym mis Awst 2017].

<sup>17</sup> Heziberri 2020 Marco del Modelo Educativo Pedagógico. 2014. [AR-LEIN] Ar gael yn: [http://www.hezkuntza.ejgv.euskadi.eus/r43573/es/contenidos/informacion/heziberri\\_2020/es\\_heziberr/adjuntos/Heziberri\\_2020\\_c.pdf](http://www.hezkuntza.ejgv.euskadi.eus/r43573/es/contenidos/informacion/heziberri_2020/es_heziberr/adjuntos/Heziberri_2020_c.pdf). [Cyrchwyd ym mis Medi 2017]